

Стратегічне бачення діяльності на посаді Голови Національного агентства з питань запобігання корупції

Подгорець Сергій Васильович

1.1. Роль і місце НАЗК у антикорупційній інфраструктурі України

НАЗК займає центральне місце в антикорупційній інфраструктурі. Формуючи засади державної антикорупційної політики через запровадження антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми, Агентство забезпечує створення умов, у яких функціонує не тільки антикорупційна інфраструктура, а й усе суспільство. НАЗК є головним драйвером антикорупційних реформ та координатором антикорупційних зусиль, що забезпечує єдність та цілісність антикорупційної політики.

Зараз склалась позитивна кон'юнктура для розвитку антикорупційної інфраструктури через бажання України вступити в НАТО, ЄС та ОЕСР, а також отримати фінансування від партнерів для післявоєнного відновлення країни.

Це дає можливість лобювати необхідні зміни в законодавство, зокрема і з метою підвищення інституційної спроможності НАЗК, НАБУ, САП, ВАКС, АРМА.

1.2. Взаємозв'язки НАЗК з основними стейкхолдерами

Стейкхолдерами є ті, хто або здійснює вплив на вирішення завдання, або зазнає прямого, опосередкованого чи потенційного впливу внаслідок його вирішення.

Залучення стейкхолдерів до вирішення завдань – базова вимога будь-якого демократичного суспільства.

На етапі оцінки задачі стейкхолдери є носіями суб'єктивної думки про наявні системні недоліки і можливі шляхи їх вирішення. На етапі процесу імплементації нових інструментів вони вже є безпосередніми учасниками суспільних відносин в умовах дії нових інструментів.

НАЗК як орган, що формує антикорупційну політику, має залучати міжінституційну групу стейкхолдерів, щоб правильно і всебічно оцінити задачу та розробити робоче рішення з її усунення.

Місце НАЗК в антикорупційній системі держави неможливе без комунікації з антикорупційними органами, представниками громадськості, медіа, міжнародними організаціями. Взаємодія з міжнародними партнерами дозволяє отримати досвід щодо залучення найкращих світових практик у сфері боротьби з корупцією, перейняти їх досвід та імплементувати в національну систему.

Глобальне завдання НАЗК – це вийти на вищий рівень спроможності та ефективності, для чого потрібно, зокрема, таке:

- ✓ розвиток інституції, приведення у відповідність до вимог ЗЗК роботи підрозділу внутрішньої безпеки, створення територіальних підрозділів, комплектування їх штату;
- ✓ посилення прозорості роботи, в т.ч. шляхом публікації в повному обсязі власних нормативно-правових актів, актів індивідуальної дії та проєктів рішень, що підлягають обговоренню; вдосконалення та оприлюднення правил логічного та арифметичного контролю е-декларацій та низки інших документів, зокрема правил перевірки декларацій певних співробітників СБУ, НАБУ тощо;
- ✓ унормування інструменту моніторингу способу життя через його належне правове регулювання;
- ✓ посилення інструменту антикорупційної експертизи законопроектів;
- ✓ координація виконання державної антикорупційної програми;
- ✓ запровадження та організація роботи інституту добросовісного лобювання;
- ✓ розвиток інституту викривачів, забезпечення для них функціонування нескорометованих каналів зв'язку;
- ✓ налагодження співпраці з САП, НАБУ, АРМА та компетентними органами інших країн для обміну даними, в т.ч. з метою покращення механізму цивільної конфіскації;
- ✓ лобювання законодавчих змін з метою визнання НАЗК компетентним органом для цілей міжнародного співробітництва;
- ✓ комунікація з стейкхолдерами щодо причин врахування чи неврахування зауважень у їх критичних звітах/пропозиціях і т.п.

З огляду на наведений перелік заходів необхідно в кожному конкретному випадку правильно ідентифікувати, а потім пріоритетувати стейкхолдерів:

- ✓ ті, на кого впливають зміни (необмежене коло, в т.ч. НАЗК, НАБУ, САП, АРМА, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, юридичні особи публічного права та інші);
- ✓ ті, хто приймає рішення про зміни (ВРУ, КМУ та інші);
- ✓ міжнародні організації: Представництво ЄС, USAID, Відділ технічної допомоги правоохоронним органам України Посольства США, Антикорупційна ініціатива ЄС, IFES, Управління ООН з наркотиків і злочинності, Базельський інститут управління, ОЕСР, Світовий Банк, МВФ та інші;
- ✓ наукові установи, які забезпечують подальше проведення теоретично-прикладних досліджень антикорупційних практик;
- ✓ експерти, які мають релевантні знання та досвід, зокрема антикорупційні громадські організації: Transparency International Україна, ЦПК, BihusInfo, Центр політико-правових реформ, Наші гроші та інші;
- ✓ медіа, роль яких максимально важлива, оскільки висвітлює діяльність Агентства та інформує громадськість.

Таким чином, залежно від завдання визначаються і стейкхолдери. Наприклад, для забезпечення впровадження законодавчих змін потрібно налагодити взаємодію із ВРУ, без якої таке рішення не може бути прийнято. При цьому необхідно забезпечити підтримку компетентних міжнародних організацій для дотримання загальноновизнаних міжнародних стандартів. Проєкт пропонуваного НАЗК змін підлягає широкому обговоренню із громадськими організаціями, які мають відповідний досвід (наприклад, Transparency International Україна). Всі сторони дискусії мають бути заслухані, а їх аргументи – або враховані, або відхилені з відповідним обґрунтуванням. Основним каналом комунікації НАЗК з ВРУ є Комітет з питань антикорупційної політики.

2.1. Правовий статус НАЗК

НАЗК має поєднувати в собі всі види діяльності, які складають комплексну систему запобігання корупції. Зазначений антикорупційний інститут, будучи незалежним органом, передбачає забезпечення та реалізацію антикорупційної політики шляхом розбудови доброчесності в умовах прийняття об'єктивних та неупереджених рішень.

Необхідною умовою існування Агентства є розвиток нульової толерантності до корупції, особливо в умовах дії воєнного стану та підвищеної уваги громадськості, міжнародних партнерів до питань реформування антикорупційного законодавства.

2.2. Повноваження НАЗК, які спільно формують комплексну та інтегральну систему запобігання корупції

До основних повноважень НАЗК, які слід віднести: запобігання конфлікту інтересів, що сприяє зменшенню корупційних ризиків; системний аналіз законодавства щодо виявлення норм, які сприяють корупції і, відповідно, налагодження механізму їх усунення; розробка антикорупційних програм та стратегій; координація діяльності інших органів, які забезпечують цілісність антикорупційної політики; моніторинг та перевірка декларацій посадових осіб як інструмент прозорості; контроль за дотриманням законодавства про запобігання корупції; міжнародна співпраця.

Ефективність НАЗК залежить від його здатності до незалежного аналізу та вжиття заходів, що вимагає незалежного законодавчого та інституційного забезпечення. Фактично НАЗК має створити баланс між конфіденційністю інформації та її доступністю для спільноти (громадськості), що дозволить створити позитивну думку та сформувати довіру до антикорупційного органу.

Надважливою в цьому розумінні функції НАЗК є координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції.

Розробка антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми є тим комплексним планом, який визначає сфери пріоритетних змін, наявні проблемні питання та шляхи їх вирішення. Фактично НАЗК створює уніфіковані правила гри та слідкує за їх виконанням.

3. 3 найголовніші виклики у сфері управління та організаційної спроможності НАЗК за результатами аудиту

✓ Необхідність проведення аналізу ефективності та результативності стратегії інституційного розвитку, запровадження нової стратегії з показниками, які підлягають вимірюванню та подальшому моніторингу.

Вирішення цього завдання лежить в площині залучення працівників НАЗК, основних стейкхолдерів та громадськості для розроблення концепції нової стратегії, а також її впровадження шляхом прийняття відповідних управлінських рішень. Необхідним вбачається затвердження оптимальної структури НАЗК, вирішення питання створення територіальних підрозділів Агентства.

✓ Необхідність ревізії нормативно-правових актів НАЗК.

Наявні нормативно-правові акти підлягають обговоренню з відповідними стейкхолдерами та громадськістю, їх проекти підлягають опублікуванню на сайті НАЗК. У взаємодії з Міністерством юстиції необхідно забезпечити проходження нормативно-правовими актами експертизи та подальшої реєстрації.

Метою, яку потрібно досягти, є правова визначеність, прозорість і передбачуваність у механізмах діяльності НАЗК.

Ревізія та зміна нормативного регулювання діяльності НАЗК може виправити якщо не всі, то переважну частину недоліків у сфері управління та організаційної спроможності НАЗК, виявлених комісією при аудиті.

✓ Необхідність проведення аналізу ефективності стратегії розвитку персоналу НАЗК.

За результатами аудиту НАЗК відзначено недостатній рівень застосування дисциплінарної процедури до працівників.

Вбачається необхідним розробити із залученням компетентних стейкхолдерів стратегії розвитку персоналу, визначення конкретних критеріїв оцінки ефективності роботи працівників, затвердити їх індивідуальні програми розвитку та відповідну систему моніторингу.

4. 3 досягнення НАЗК

✓ Прийняття Антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми.

✓ Запуск Єдиного порталу викривачів.

Єдиний портал викривачів – важливий інструмент безпечної комунікації, де зовсім новий суб'єкт боротьби з корупцією (викривачі) ділиться інформацією без страху подальшого переслідування. Він створений для підтримки та захисту осіб, які повідомляють про порушення антикорупційного законодавства.

✓ Прийняття стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції і затвердження операційного плану заходів з її реалізації.

Особливістю роботи стратегії є навчання та освіта, які спрямовані на підвищення обізнаності громадян. Стратегія допомагає виявити слабкі місця та внести необхідні корективи з метою максимальної прозорості всіх учасників боротьби з корупцією.